

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11),, како и врз основа на член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14 и 116/14) министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по основи на општествените науки за VIII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со мултихендикеп во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ОСНОВИ НА ОПШТЕСТВЕНИТЕ НАУКИ

VIII ОДДЕЛЕНИЕ

Скопје, август 2014

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

1 . НАЗИВ НА ПРЕДМЕТОТ

Предметот **основи на општествените науки** има значајно место во воспитно - образовниот процес во основното деветгодишно образование за **учениците со мултихендикеп** кои треба да усвојуваат суштински, систематизирани и научно потврдени знаења. Тие треба да стекнат основно разбирање на минатото и сегашноста на историјата на цивилизациите и нејзините главни етапи. Изучувањето на историјата треба да изгради свест и позитивни ставови на одредени историски настани, движења, личности во историската борба за демократија и човекови права.

Наставата по основи на општествените науки исто така дава придонес во изградувањето на вредносен систем на однесување кон својот народ и држава, кон другите народи и држави, да им помага на младите да ја разбираат сегашноста во светлината на минатото и се она што претставува цивилизациско достигнување во светот во духот на граѓанските вредности и демократијата, како и да го продлабочи интересот за натамошно изучување на историските настани и процеси.

Неделен фонд на часови: 2 часа

Годишен фонд на часови: 72 часа

Статус на предметот: задолжителен

2 . ЦЕЛИ НА ПРЕДМЕТОТ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД

Ученикот /ученичката:

- да се оспособува , да ги проширува усвојува основните знаењата за значајните настани, појави, процеси и личности кои оставиле трага во историјата на човештвото;
- да ги развива способностите за сознавање на причинско-последичните врски на историските појави и да го развива критичкото мислење кон општествено - економските процеси низ сите историски развојни периоди;
- да се поттикнува да ги развива способностите за сознавање на општествените процеси и промените кои се развиваат преку историските настани /случувања;
- да се поттикнува да ги развива способностите за разбирање на поврзаноста меѓу економските, политичките и социјалните односи во одделните општества низ историскиот развој;
- да се поттикне да го запознае историското минато со цел да ја разбере сегашноста;
- да се поттикнува да развива чувство на патриотизам кон својот народ и својата татковина и да ги почитува историските, општествените и економските вредности и разлики на народите во светот;
- да се поттикне да ги развива способностите, да умее да ги препознава културните и верските разлики меѓу народите;
- да се поттикнува, да развива чувство на почит и лојалност кон Република Македонија;
- да се поттикнува, да развива свест за сопствениот национален идентитет;
- да се оспособува, да ги осознава настаните и процесите во сопствената историја и историјата на балканските и европските народи;
- да се поттикнува, да развива чувство на меѓуетничко разбирање во Република Македонија и почит меѓу Македонците, Албанците, Турците и припадниците на другите заедници како и со народите на Балканот, Европа и светот преку изучување на историјата и културата на различните народи и држави;

- да се поттикнува, да го почитува историското и културното наследство на Македонија и другите народи;
- да се поттикнува, да развива свест за почитување на човековите права и слободи.

3 . ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ ВО VIII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот /ученичката:

- да се поттикнува, да ги проширува знаењата за општествената и културната средина;
- да се поттикнува да развива способности за сознавање и доживување на своето однесување и однесувањето на другите во општествената и културната средина;
- да се поттикнува да ги осознава појавите кои се поврзани со проблемите во општествена и културната средина;
- да се поттикнува да ја разбира заемната поврзаност на општествените појави;
- да се поттикнува, да развива самостојност, самодоверба и одговорност;
- да се поттикнува да соработува со другите и активно да учествува во решавање на настанатите проблеми;
- да ги развива способностите за комуницирање и соработка со другите;
- да се поттикнува да се запознава со историските периоди;
- да се запознава со суштинските поими и термини карактеристични за овој историски период како што се: акумулација, автономија, декларација, влада, мануфактура, нација, парламент, политички партии,

коалиција, империјализам, меморандум, манифест, сталеж, револуција, анексија, емиграција, конгрес, конференција, просветителство;

- да се поттикнува, да ги запознава значајните настани, процеси, промени и личности што го одбележуваат периодот од крајот на VIII век до Првата светска војна;
- да се запознава со граѓанското општество, формирањето на национални држави, воведувањето на парламентарна демократија и други придобивки значајни за овој историски период;
- да се запознава со меѓусебната поврзаност и соработка меѓу балканските народи во борбата за национално, политичко, економско и културно ослободување од османлиското владеење;
- да се запознава со културните придобивки на балканските народи и за нивното значење во осознавањето на нивниот национален идентитет;
- да се запознава со создавањето на балканските држави во XIX и почетокот на XX век;
- да се запознава со МРО и нејзините истакнати дејци во борбата за ослободување од османлиското владеење и создавањето на автономна македонска држава;
- да се запознава со придобивки од борбата на македонскиот народ, поради кои Илинденското востание и Крушевската република се епопеја на македонскиот народ

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Наставен предмет: ОСНОВИ НА ОПШТЕСТВЕНИТЕ НАУКИ			
1. СВЕТОТ И ЕВРОПА КРАЈОТ НА XVIII ВЕК ДО ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА (ориентационо 12 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Учениците да се поттикнуваат да стекнат знаења за научно-технолошкиот развој; ▪ Учениците да се поттикнуваат да го согледаат стопанскиот подем на Европа и развојот на меѓународната трговија. 	<p>ИНДУСТРИСКИ ПОДЕМ НА ЕВРОПА</p>	<p>Индустриска револуција Електрична енергија Технички пронајдоци Граѓанство</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и од други пишувани материјали ▪ Илустрации-разговор по илустрации за индустриската револуција (електрична енергија и техничките пронајдоци ▪ Споредување на животот порано и денес пр. техничките пронајдоци и електричната енергија

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикнуваат да ги разберат причините за револуцијата; ▪ Да се поттикнуваат да ги осознаат основните пораки и значењето на Декларацијата за правата на човекот и граѓаните. 	<p>ФРАНЦУСКАТА БУРЖОАСКА РЕВОЛУЦИЈА</p>	<p>Просветителство Апсолутизам Декларација Револуција Јакобинци Жирондисти Република Бастилја Шарл Монтеские Франсоа Волтер Жан Жак Русо Кралот Луј ЦВИ Максимилијан Робеспјер</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Разговор преку слики, илустрации, историска читанка за француската буржуаска револуција ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и од други пишувани материјали ▪ Илустрации-разговор по илустрации за значајните личности од тој период ▪ Изработка на пано, со слики, илустрации од значајните личности од тој период
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикнат да го согледаат влијанието на Француската револуција кај другите европски народи; 	<p>ЕВРОПА ПО ФРАНЦУСКАТА РЕВОЛУЦИЈА</p>	<p>Директориум Наполеон Бонапарта Аустерлиц Бородино</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и од други пишувани материјали

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикнат, да стекнат знаења за освојувањата на Наполеон Бонапарта; ▪ Да се поттикнат да го согледаат процесот на национално будење на повеќе европски народи. ▪ Да се поттикнат, да стекнат знаења за формирањето на САД и за нејзиното државно-политичко уредување; ▪ Да се поттикнат, да го осознаат економскиот подем и надворешната политика на САД. 	<p>ФОРМИРАЊЕ НА СОЕДИНЕТИТЕ АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ И НИВНИОТ ПОДЕМ</p>	<p>Битката на народите кај Лајпциг Ватерло Света Алијанса</p> <p>Декларација за независност Џорџ Вашингтон Томас Џеферсон Абрахам Линколн Граѓанска војна меѓу северот и југот Укинување на ропство</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Раскажување на приказни за Наполеон Бонапарта ▪ Следење на документарен филм за Наполеон Бонапарта ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за формирањето на Соединетите американски држави и нивниот развој ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период
--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикнат , да стекнат знаења за прераснувањето на Русија во голема светска сила – реформите на Петар Велики и Катерина Велика; ▪ Да се поттикнат, да стекнат знаења за укинувањето на кметството во Русија; ▪ Да се поттикнуваат, да стекнат знаења за надворешната политика на Русија. 	<p>РУСИЈА ДО ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА</p>	<p>Петар И Велики Катерина II Руска азбука Руска флота Москва Санкт Петербург кметство крепосништво Кримска војна Париски мир</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за Русија до Првата Светска војна ▪ Работа со историски атлас ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикнуваат да стекнат знаења за појавата и развојот на парламентарната демократија во Европа; ▪ Да се поттикнуваат да ги сфатат причините за појавата на социјалистички идеи и 	<p>ПОДЕМ НА ЕВРОПСКАТА ДЕМОКРАТИЈА</p>	<p>Борба за национално ослободување Париска комуна Синдикати Интернационала Социјалистички идеи Женско движење</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните настани од тој период ▪ Разговор со учениците – раскажување на приказна

<p>движења - Париска комуна;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикнуваат да стекнат знаења за борбата на жената за политички права. 			<p>за борбата за правата на жената</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикнуваат, да осознаат борбата на големите сили за превласт во Европа, Азија и Африка; ▪ Да се поттикнуваат да стекнат знаења за меѓународното групирање на големите сили и за појавата на меѓународните политички кризи. 	<p>ОДНОСИТЕ МЕЃУ ГОЛЕМИТЕ ДРЖАВИ (ОД КРАЈОТ НА XIX ДО ПОЧЕТОКОТ НА XX ВЕК)</p>	<p>Виктор Емаунел Џузепе Гарибалди Ото фон Бизмарк Империјализам Колонијални сили Колонијални поседи Доминиони Централни сили Антанта</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали ▪ Работа со историска карта и атлас ▪ Илустрации-разговор по илустрации за значајните личности од тој период
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикнуваат, да стекнат знаења за најважните културни 	<p>КУЛТУРАТА И НАУКАТА ВО СВЕТОТ И ЕВРОПА</p>	<p>Вакцини Бактериологија Луј Пастер</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани

<p>достигања на планот на литература, ликовната и музичката уметност;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикнуваат, да ги стекнат знаења за најновите достигнувања во науката и техниката; ▪ Да се поттикнат да ги осознаат промените во секојдневниот живот на луѓето (култура на живеење во XIX век). 		<p>Рентген Х-зраци Марија Склодовска Кири Пјер Кири Атомска хемија Атомска физика Реализам Чарлс Дикенс Камиј Писаро Клод Моне Едгар Дега Реноар Џузепе Верди</p>	<p>материјали</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Илустрации-разговор по илустрации за значајните личности и нивните откритија од тој период ▪ Раскажување на приказни за болестите, за пронаоѓање на вакцините, за рентгенот и др. ▪ Изработка на пано, со слики , илустрации од значајните личности од тој период
--	--	--	---

<p>просветни права;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне знаења за појавата на национално-ослободителните движења на балканските народи; ▪ Да се поттикне, да ја осознае суштината на Големата источна криза. 	<p>ВЛАСТ</p>	<p>Христо Ботев Васил Левски Бугарска егзархија Големата источна криза Сан Стефано Берлински конгрес</p>	<p>илустрации за значајните личности од тој период</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне, да стекне знаења за појавата на побогат граѓански слој кај балканските народи; ▪ Да се поттикне , да стекне знаења за развојот на занает-чиството и трговијата. 	<p>РАЗВОЈОТ НА ГРАЃАНСТВОТО ВО БАЛКАНСКИТЕ ЗЕМЈИ</p>	<p>Казанџиство Кожарство Кондураџиство Сапунџиство Ќучук-кајнарџискиот мировен договор Свиштов Адаманџиос Кораис Доситеј Обрадовиќ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период ▪ Раскажување на приказни за занетите од тој период ▪ Изработка на пано со слики и илустрации со занетите од тој период

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне, да стекне знаења за национално-ослободителната борба на српскиот народ; ▪ да се поттикне, да го осознае процесот на осамостојување на српската држава и нејзиниот развој; ▪ да се поттикне, да стекне знаења за самостојното автономно кнежевство Црна Гора. 	<p>СОЗДАВАЊЕТО НА СРПСКАТА ДРЖАВА</p>	<p>Белградски пашалак Првото српско востание Караѓорѓе Петровиќ Ичкиот мир Второто српско востание Милош Обреновиќ Кнез Милан Обреновиќ Александар Петар I Караѓорѓевиќ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за создавањето на српската држава ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период
--	---------------------------------------	---	---

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне знаења за национално-ослободителното д движење на бугарскиот народ - Априлското востание; ▪ да се поттикне ,да стекне знаења за создавањето на независната бугарска држава. 	<p>СОЗДАВАЊЕ НА БУГАРСКАТА ДРЖАВА</p>	<p>Априлско востание Источна Румелија Александар Батенберг Фердинанд Саксбурготски Стефан Стамболов</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за создавањето на бугарската држава ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне, да стекне основни сознанија за за грчкото востание и стекнувањето на независност на Грција. 	<p>СОЗДАВАЊЕ НА ГРЧКАТА ДРЖАВА</p>	<p>Александрос Ипсиланти Влашка Молдавија Грчки крал Отон Грчки крал Георгиос I Голема Грција</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за создавањето на грчката држава ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да ги осознае причините за создавањето на Скадарскиот, Јанинскиот и Бератскиот пашалак. 	<p>СОЗДАВАЊЕ НА АЛБАНСКИТЕ ПАШАЛАЦИ</p>	<p>Скадарски пашалак Мехмет Паша Бушатли Ахмет Курт-паша Али-паша Тепелена</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за создавањето на албанските пашалаци ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период ▪ Изработка на пано со слики и илустрации од создавањето на српката, бугарската, грчката држава
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне, стекне основни сознанија за албанските востанија против Танзиматот; ▪ Да знаат за причините и крајот на востанието на Дервиш Цара. 	<p>АЛБАНЦИТЕ ЗА ВРЕМЕ НА ТАНЗИМАТОТ</p>	<p>Абаз-бег Лушња Тафил Бузи Танзиматски реформи Дервиш Царе Зенел-ага Ѓолекај</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне да стекне основни сознанија за Руско-османлиската војна во 1877-1878; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за 	<p>ИСТОЧНАТА КРИЗА И АЛБАНСКОТО ПРАШАЊЕ</p>	<p>Будимпештански договор Абдул Фрашери</p>	

<p>источната криза и положбата на Албанците во Нишкиот санџак.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне, да стекне основни сознанија за влијанието на Сан-стефанскиот договор врз албанското прашање; ▪ да се поттикне, да стекне основни сознанија за причините за создавање на лигата; ▪ Да се поттикне, да стекне основни сознанија за вооружените отпори и борби против османлиската власт; ▪ да се поттикне, да 	<p>СОЗДАВАЊЕ НА АЛБАНСКАТА ПРИЗРЕНСКА ЛИГА</p> <p>БОРБАТА НА ЛИГАТА ПРОТИВ ОДЛУКИТЕ НА БЕРЛИНСКИОТ КОНГРЕС</p>	<p>Призренско собрание Имери Призрени Илјаз Љоку</p> <p>Али-паша Гуџија Ходо Соколи Исуф Соколи Призренска лига Имер Призрени Шуап Спахиу Абдил Фрашери</p>	
---	--	---	--

<p>стекне основни сознанија за создавањето на привремената Албанска влада во Призрен и нејзиното значење.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне, да стекне основни сознанија за Албанската лига во Пеќ; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за албанското востание во првата половина на 1903 година; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за создавањето на албанскиот комитет 	<p>АЛБАНСКОТО ОСЛОБОДИТЕЛНО ДВИЖЕЊЕ од 1899 – 1909 ГОДИНА</p>	<p>Сулејман Вокши</p> <p>Беса-бес или Пеќски сојуз Хаџи Зека Бајо Топули Таен албански комитет Черчиз Топули Михаил Грамено</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за албанското ослободително движење ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период
---	---	---	---

<p>“За слобода на Албанија”.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за основните идеи на младотурците; ▪ да знаат за промените во Турција што се случиле со Младотурската револуција. 	<p>МЛАДОТУРСКАТА РЕВОЛУЦИЈА</p>	<p>Нови османлии Младотурци Абдул Хамид Енвер-беј Нијази-беј</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за Младотурската револуција ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период ▪ Разговор со учениците за азбуките кои ги знаат, за албанската азбука
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за односот на Албанците кон Младотурската револуција; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија Битолскиот 	<p>АЛБАНЦИТЕ ВО ВРЕМЕТО НА МЛАДОТУРСКАТА РЕВОЛУЦИЈА</p>	<p>Битолски конгрес Албанска азбука Иса Болетини Темистокли Грмени Перпарими</p>	

<p>(1908) и Елбасанскиот конгрес (1909).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за причините и текот на востанието од 1909 година; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за Вториот битолски конгрес и востанието во 1910 г.; ▪ да знаат за востанието во 1911 и за текот на општото востание во 1912 година. ▪ Да се поттикне , да ги осознае политичките прилики на Балканот и односите помеѓу балканските држави 	<p>АЛБАНСКИТЕ ВОСТАНИЈА ОД 1909 – 1912 ГОДИНА</p> <p>БАЛКАНСКИТЕ ВОЈНИ</p>	<p>Хасан Приштина Дед Ѓон Лули Меморандум со 12 точки „Црвена книга“ Бајрам Цури</p> <p>Сојуз на балкански држави Лондонски договор Букурешки</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за албанските востанија ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за балканските војни
---	--	---	--

<p>и за создавањето на Балканскиот сојуз;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за причините, текот и последиците од Првата балканска војна и Втората балканска војна. ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за начинот на создавањето и прогласувањето на независната албанска држава; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за историското значење на создавањето на албанската држава. 	<p>СОЗДАВАЊЕ НА АЛБАНСКАТА ДРЖАВА</p>	<p>договор</p> <p>Исмаил Ќемали Луиѓ Гураќуќи Валонско собрание</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за создавањето на албанската држава ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период
--	---------------------------------------	---	--

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за заложбите на привремената влада за одбрана на независноста на Албанија; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за Албанија за време на владеењето на принц Види; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за положбата на Албанците под српска, црногорска и грчка власт; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија знаат за албанското 	<p>АЛБАНЦИТЕ И АЛБАНСКАТА ДРЖАВА ОД 1912 – 1914 ГОДИНА</p>	<p>Вехби Дибра Принц Вилхелм Вид</p>	
---	--	--	--

<p>септемврско востание во 1913 година.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија знаат за културните прилики и соработката помеѓу одделни народи на Балканот; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за најважните достигнуања во просветата, литературата, театарот, сликарството, музиката, науката, архитектурата и др.; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија објаснуваат 	<p>ЖИВОТОТ И КУЛТУРНИТЕ ПРИЛИКИ НА БАЛКАНОТ</p>	<p>Универзитет во Атина Велика школа во Белград Вишо училиште во Софија Вук Караџиќ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за животот и културните прилики на Балканот ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период
--	---	---	---

<p>промените во начинот на живот кај балканските народи.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за заложбите за просветување на албански јазик; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за албанските друштва во дијаспората; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за почетокот на албанската преродба и за првите преродбеници и културно-национални творци. 	<p>ЖИВОТОТ И КУЛТУРАТА НА АЛБАНЦИТЕ ОД ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX ВЕК ДО ПОЧЕТОКОТ НА XX ВЕК</p>	<p>Константин Кристифориди Пашко Васа Сами Фрашери Наим Фрашери</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за животот и културата на албанците ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период
--	---	---	---

3. МАКЕДОНИЈА ОД КРАЈОТ НА XVIII ВЕК ДО КРАЈОТ ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА
(Ориентационо 30 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за приликите во Македонија (развојот на чифлигарството и појавата на феудална анархија); ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија о воочат процесот на раѓањето на македонското граѓанство. 	<p>МАКЕДОНИЈА ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА ОД XIX ВЕК</p>	<p>Феудална анархија Махмуд-паша Бушатлија Али-паша Јанински Џеладин-бег Абдил-бег Исмаил-бег Чифлигарски систем Чифликсајбија Чифлигари Македонски чорбации Негушко востание Анастас Караташо Ангел Гацо Зафиракис</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за Македонија во првата половина од деветнаесетиот век ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните настани и личности од тој период ▪ Гледање на македонски народни приказни за Македонските

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за борбата на народна просвета, црковна литература и народен јазик; ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за почетоците на печатарската дејност во Македонија; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за уметноста и градежништвото. 	<p>ПРЕРОДБАТА И КУЛТУРАТА ВО МАКЕДОНИЈА</p>	<p>Кирил Пејчиновиќ Марко Цепенков Константин и Димитар Миладинови Григор Прличев Теодосиј Синаитски Ѓорѓија Пулевски</p>	<p>чорбаџии</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Гледање на документарни филмови за преродбениците на македонската култура и јазик
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за основните причини за востание во 	<p>РАЗЛОВЕЧКО ВОСТАНИЕ</p>	<p>Источна криза Димитар по Георгиев Беровски Поп Стојан од Разловци Баба Недела</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали

<p>Македонија;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за подготовката, текот и последиците од Разловечкото востание; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за значењето и улогата на Димитар Поп Георгиев Беровски. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за причините за востанието и неговото подигање; ▪ Да се поттикне , да стекне основни 	<p>КРЕСНЕНСКО (МАКЕДОНСКО) ВОСТАНИЕ</p>	<p>Караиванова Станислава Караиванова Цоне Спасев</p> <p>Димитар по Георгиев Беровски Ѓорѓија Пулевски Дедо Иљо Малешевски Стојан Карастоилов Кресна Македонско востание Штаб на македонската</p>	<p>Разловечкото и Кресненското востание</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните настани личности од тој период
---	---	--	---

<p>сознанија за создавањето на слободната територија, организацијата на власта и создавањето на македонската востаничка војска;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за значењето на востанието во борбата за македонска независност. ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за создавањето на црковно-училишните општини; 	<p>БОРБАТА ЗА САМОСТОЈНА ЦРКВА</p>	<p>востаничка војска Правила на македонскиот востанички комитет</p> <p>Димитар Миладинов Јанаки Стрезов Црковно-словенски јазик Охридска архиепископија Теодосиј Гологанов</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за борбата за самостојна црква
---	------------------------------------	--	---

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за борбата против Цариградската патријаршија и за обидите за обновување на Охридската архиепископија; ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за ширењето на туѓите црковни влијанија во Македонија. ▪ Да се поттикне , да ги осознае причините за миграциите од Македонија; ▪ Да се поттикне , да стекне основни 	<p>МАКЕДОНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУШТВА ВО ЕМИГРАЦИЈА</p>	<p>Грчка пропаганда Бугарска пропаганда Српска пропаганда Католичка пропаганда Простенатска пропаганда</p> <p>Млада македонска книжевна дружина Списание „Лоза“ Лозари Врховен македонски комитет Македонско друштво</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали ▪ Разговор преку слики, илустрации
--	---	--	---

<p>сознанија за начините на организирање, организациите и нивното функционирање;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за најважните македонски емигрантски здруженија (во Бугарија, Србија, Швајцарија и Русија). ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за содавањето на МРО и нејзините програмски документи; ▪ да се поттикне , да 	<p>ФОРМИРАЊЕ И ДЕЈНОСТА НА МРО</p>	<p>„Вардар“ Крсте Петков Мисирков Македонски клуб Весник „Балкански гласник“ Македонски таен револуционерен комитет Весник „Одмазда“ Славјано-македонско научно литературно другарство Димитрија Чуповски</p> <p>Македонска револуционерна организација Христо Татарчев Даме Груев Иван Хаџи Николов Петар Поп Арсов Христо Батанџиев</p>	<p>за значајните личности од тој период</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните
---	------------------------------------	---	---

<p>стекне основни сознанија за ширењето на МРО и нејзината воена организација;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за појавата на врховизмот и неговите методи на делување. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за животот, делото и значењето на: Гоце Делчев, Даме Груев, Петар Поп Арсов, Ѓорче 	<p>ИСТАКНАТИ ДЕЈЦИ НА ОРГАНИЗАЦИЈАТА (МРО)</p>	<p>Андон Димитров Солунски конгрес Тајна македонско-одринска револуционерна организација (ТМОРО) Задгранично претставништво Устав Правилник Гоце Делчев Војвода Врховен македонски комитет</p> <p>Гоце Делчев Даме Груев Петар Поп Арсов Ѓорче Петров Пере Тошев Јане Сандански</p>	<p>личности од тој период</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали ▪ Разговор преку слики, илустрации
---	--	--	---

<p>Петров, Пере Тошев и Јане Сандански.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за причините, поводот и подготовките за подигање на востанието; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за солунските атенатати; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија аат за подигањето и текот на востанието. 	<p>ИЛИНДЕНСКО ВОСТАНИЕ</p>	<p>Врховистички провокации Иван Гарванов Солунски атентати Брод „Гвадалкивир“ „Отоманска банка“ Смилевски конгрес Солун Смилево Крушево Клисура Невеска</p>	<p>за значајните личности од тој период</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Изработка на пано со слики од значајните личности од овој период ▪ Гледање на филм со Гоце Делчев ▪ Гледање на документарен филм за Илинденското востание и Крушевската република
--	----------------------------	---	---

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за ослободувањето на Крушево и воспоставувањето на востаничка власт; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за значењето на Крушевската република. ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за улогата на Никола Карев во создавањето на Крушевската република. 	<p>КРУШЕВСКА РЕПУБЛИКА</p>	<p>Горското началство Никола Карев Крушевска Република Совет на републиката Привремена влада Крушевски манифест Место Слива Питу Гули Мечкин Камен</p>	
--	--------------------------------	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за крајот на востанието. ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за угушувањето и последиците од Илинденското востание; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за односот на големите сили кон положбата во Македонија; ▪ да се поттикне , да стекне основни сознанија за делувањето на туѓите вооружените 	<p>ПОЛОЖБАТА ВО МАКЕДОНИЈА ПО ВОСТАНИЕТО</p>	<p>Мирцештегски реформи Рилски манастир Рилски конгрес Внатрешно македоно-одринска револуционерна организација (ВМОРО)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани материјали за Македонија по востанието ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните настаните од тој период
---	--	--	--

<p>учеството на Македонците во балканските војни;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за Букурешкиот договор и неговите последици за Македонија и македонскиот народ. ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за делувањето и активностите на македонската колонија во Петровград. ▪ Да се поттикне , да стекне основни сознанија за улогата на 	<p>АФИРМАЦИЈА НА НАЦИОНАЛНАТА МИСЛА ЗА СОЗДАВАЊЕ НА</p>	<p>договор Македоно-одринско ополчение Петар Чаулев Јане Сандански Мелник Солун Семакедонска конференција Самостојна и независна Македонија Меморандум до големите сили Весник „Македонски глас“</p> <p>Крсте Петков Мисирков „За македонските работи“ Димитрија Чуповски</p>	<p>други пишувани материјали за Македонија во Балканските војни</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период ▪ Работа со историска карта и атлас ▪ Текст метода: читање текстови од историска читанка и други пишувани
---	---	---	---

<p>Димитрија Чуповски и на Крсте Петков Мисирков за одбрана на македонската национална посебност.</p>	<p>МАКЕДОНСКА ДРЖАВА</p>	<p>Списание „Македонски глас“</p>	<p>материјали за создавањето на македонската држава</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Разговор преку слики, илустрации за значајните личности од тој период ▪ Изработка на пано со слики и илустрации од Македонија во тој период
---	--------------------------	---------------------------------------	--

Напомени за начинот на планирање и реализација на наставната програма

Во паралелките во посебните основни училишта и во посебните паралелки при редовните основни училишта составот на учениците е изразито хетероген. За учениците со посебни образовни потреби согласно, со видот и степенот на попреченоста, треба да се практикува строго диференциран и индивидуализан пристап во рамките на воспитно - образовниот процес. Ваквиот приод е во функција на нивните индивидуални специфични потреби, а се очекува да резултира со развивање на индивидуалните потенцијали и секако академски постигнувања.

Во тој контекст, наставниците кои реализираат настава со овие ученици треба:

- Да се обидат при изготвувањето на планирањето (доколку видот и попреченоста на учениците во паралелката го дозволува тоа) да планираат исти содржини, цели и активности за целата паралелка;
- За учениците во паралелката чиј вид и степен на попреченост на дозволува наставниците да планираа исти содржини, цели и активности за целата паралелка, тогаш за нив треба да се планираат парцијална партиципација во рамките на содржините, целите и активностите кои ги реализира целата паралелка;
- Доколку видот и степенот на попреченост е многу сериозен наставникот пристапува кон изготвување интересен индивидуален образовен план за тие ученици во рамките на адаптираните наставни програми (при изготвување на индивидуален образовен план наставникот може да користи наставни содржини и цели и од наставните програми од претходните учебни години). Кога наставникот во индивидуалниот образовен план користи наставни содржини и цели и од наставните програми од претходните учебни години, треба да ги наведе: одделението, содржините како и целта на нивното повторно обработување.

5. КАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧЕНИЦИТЕ СО МУЛТИХЕНДИКЕП

Развојот на учениците со мултихендикеп ги следи законитостите на развојот карактеристични за севкупната популација. Нивните физиолошки, социјални и емоционални потреби се како и на останатите нивни врсници. Специфичностите се во темпо на развојот, кој е најчесто забавен. Времетраењето и специфичностите на секоја од развојните фази е специфична за секое дете.

Карактеристичните „одлики“ на учениците со мултихендикеп имаат импликации во повеќе области.

Учениците со мултихендикеп имаат „сиромашна“ меморија површно, лабилно и краткотрајно внимание, ограничено логичко расудување, дефицитно сознание за себе и опкружувањето, ограничени способности за дискриминација и исклучително редуцирана способност за имагинација и апстракција.

Кај учениците со мултихендикеп примарните пречки се сериозни пречки во психичкиот развој, но исто може да имаат и редукција на слухот и/или видот и симптоми на аутизам. Повеќето од нив се потполно зависни од околината односно потребен им е постојан надзор.

Заради успешно одговарање на сите овие специфични индивидуални потреби на учениците со мултихендикеп како и заради специфичниот стил на учење, наставникот треба да планира различни типови наставни часови (часови за обработка на наставните содржини, часови за увежбување, за повторување и часови за проверување на нивото на усвоеност на наставните содржини).

Пред да се премине на обработка на нова наставна содржина треба да се искористи предзнаењето на ученикот односно да се тргне од веќе познатото, како вовед во новите содржини. Бидејќи учениците имаат скромни искуства и предзнаења, наставникот пред да започне со обработка на новите наставни содржини треба да планира и да реализира набљудувања и/или посети со цел за стекнување и проширувањена нивните конкретни искуства и предзнаења. За да им овозможи на учениците постапно усвојување на содржините новото градиво треба да се усвојува етапно. При објаснувањето на новите поими треба да се планира доволно време и да користи повеќе соодветни средства и помагала за успешно приближувањена новиот поим на ученикот. Наставникот треба да користи конкретни предмети и/или нивни модели,

внимателно избрани слики, цртежи, илустрации, филмови и сл. При усвојување на нов поим (доколку се усвојува со сите ученици) наставникот го запишува на училишната табла и/или на индивидуална плоча, картон или соодветно парче хартија (доколку новиот поим се однесува на конкретен ученик). Доколку е потребно наставникот користи синоними познати на ученикот. Дополнителните објаснувања треба да бидат концизни и прецизни. Наставникот не треба да воведува нови поими се додека претходните не се потполно усвоени. Доколку наставникот дозволи да се натрупуваат нови поими, вниманието на ученикот флукутира и постепено губи интерес активно да партиципира на часот.

Кај репродуктивното повторување на наставните содржини треба да се внесуваат одредени смислени промени. Тоа е интересно за учениците бидејќи со промените се избегнува монотонијата, а е поефикасно за ученикот затоа што придонесува за потполно остварување на функционалните цели на наставата. Токму тие промени создаваат дополнителни напори и проблеми за овие ученици. Тоа е етапа на усвојување на знаењата кога се оперира со факти, кога се работи на генерализации, за апстракции и разбирање на поставените задачи. Тоа од учениците бара нивно активно творечко решавање, прикажување на постигнатите резултати, а за сето тоа е потребен развиен говор и добри аудитивни способности (компетенции кои овие ученици или не ги поседуваат или се на незадоволително ниво).

Развојот на говорот и слушањето е перманентен процес кој трае во сите етапи од основното образование. За да можат учениците да ги развиваат творечките способности, треба да ги разбираат наставните содржини. Заради тешкотиите во разбирањето на многу изрази, факти, апстракции и генерализации треба да се организираат говорни и слушни вежби. Во случаите со слаби говорни способности тешко може да се постигне учениците самостојно да произнесуваат преструктурирани содржини. Заради тоа овие ученици во фронталниот начин на работа можат да ги изразат сопствените вистински и потенцијални интелектуални творечки способности, како што се: досетливоста, проникливоста, оригиналноста и неконвенционалноста. При усното проверување на нивото на постигнувањата наставникот треба да поставува прилагодени, соодветни, јасни, разбирливи прашања-задачи по потреба да се користи со дополнителни прашања особено кога сака да ги провери способности на мислењето на ученикот и евентуално формализмот во неговото

знаења. Во таквиот начин на проверување субјективниот фактор - наставникот може да има голема улога и постигнувањата на адекватниот однос кон ученикот и во создавањето пријатна клима (со стрпливост и разбирање) како и вреднување на нивото на постигнување на ученикот.

Писменото проверување овозможува проверка на познавањето на содржината, способноста за мислење и писмено изразување. За да биде сигурен дека ученикот правилно го разбира усмениот налог истиот го запишува на училишната табла, наставото ливче и сл.

Заради збогатувањето на речникот секојдневно треба да се води слободен разговор инициран од конкретни случувања или импровизирани ситуации.

При реализирање на воспитно-образовниот процес со учениците со мултихендикеп треба да се оперира со богато илустриран материјал. Добро избрана слика, цртеж, илустрација кои може да им обезбедат онаа што сакаме интелектуално сфаќање, логички обработен материјал и сето тоа да го изрази со говор.

Развојот и учењето на учениците со мултихендикеп и со оштетен вид се одвива според истите законитости на развојот како и кај учениците што гледаат, но, постојат разлики и варијанти кои се однесуваат главно на брзината и темпото на нивниот развој. Темпото на стекнување на одредени вештини и знаења кај нив е побавен, а варирањето во брзината на развојот е поголема отколку кај учениците кои имаат вид. Воопшто, кај слепите лица (кои имаат и пречки во психичкиот развој) е потребно постојано зборување, усно обраќање, објаснување, разговор, проверка на разбраното по пат на прашања.

Учениците со мултихендикеп со симптоми на аутизам манифестираат доцнења во развојот на говорот и јазикот. Кај нив поголеми се предизвиците на полето на социјалната комуникација и интеракција. Тие исто така може да имаат проблеми со започнувањето и/или спонтано одвивање на конверзацијата. Многу често учениците со аутизам, обраќањето на наставникот не го разбираат како тој да им се обраќа на нив туку на другите што се во просторијата/околината. Да реагираат и/или да одговараат на одредени информации Тие може да реагираат и/или да одговараат на одредени информации налози на многу невообичаени, несоодветни, специфични и уникатни начини. Карактеристично за некои од нив е дека без некоја причина во одредени ситуации реагираат агресивно и автоагресивно што може да резултира со сериозни повредувања.

Карактеристика за нив е што тие многу често инсистираат на едноличност, монотоност и стереотипност во однесувањето и опкружувањето. Многу често пружаат отпор на воведување на евентуални промени од било каква природа. Учениците се соочуваат со тешкотии во искажувањето на сопствените потреби, желби, намери и сл. Специфичноста на нивното однесување исто така, претставува постојано повторување на одредени зборови и фрази (ехолалија), како и повторување на одредени движења (ехопраксија). Изразената хипо и хиперактивност е, исто така карактеристична за нив.

6. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- **Насоки за меѓупредметно поврзување (корелација со други наставни премети)**

Наставниот предмет **основи на општествените науки** содржи меѓупредметно поврзани цели, содржини и активности односно корелација. Со оглед на фактот што наставната програма е структурирана за да поттикнува кај ученикот интегриран развој во сфаќањето на општествените науки, се очекува и планирањето на наставата да ја следи оваа глобална цел. Целите и содржините на овој наставен предмет се компонирани од аспект на сите општествени науки и нивната примена во секојдневниот живот.

- **Препораки за користење на годишниот фонд на часови**

Препораките за користење на годишниот фонд на часови се дадени како ориентација заедно со конкретните цели и теми и содржини што секако не треба да го ограничува нивното прераспределување, според потребите при реализацијата.

Поинакво користење на часови треба да го проценува предметниот наставник според достигнувањата на неговите ученици т.е. според промените во квалитетот на знаењата и резултатите кои тие ги постигнуваат.

Наставниот предмет **основи на општествените науки во VIII одделение** се изучува со 2 часа неделно односно 72 часа годишно.

- **Наставни средства**

- Извори на учење од непосредната околина-примери на појави, настани предмети и сл.во семејството, населбата, блиската околина, општината и општеството во целина , како и односите меѓу луѓето.
- Енциклопедии за деца, речници, атласи, карти и сл.
- Интернет, образовни софтвери-Греен пакет јуниор.
- Светски признати списанија од областа на општествените науки.
- Аудиовизуелни средства (графоскоп, дигитален фотоапарат, дигитална камера, телевизор, ДВД, видеоплеер, ЛЦД и др.)

Важно е наставниот процес да биде заснован на

-секојдневни реални состојби и прашања кои произлегуваат од непосредната лична и општествена околина на учениците;

-холистичка, интердисциплинарна и интерактивна обработка на наставните содржини;

-насочување кон планирањето и преземањето на активностите во непосредната околина;

-поттикнување на споредбен пристап во обработка и презентирање на информации за појавите и други сознанија.

За постигањето на целите треба да се користат соодветни наставни форми од индивидуална работа, работа во парови и групна работа. Во разработката на наставната содржина соодветно треба да се користат следните методи и активности: проектна настава, проблемска настава, посети и разговори, играње на улоги и симулација, усна и писмена презентација. Се препорачуваат исто така и екскурзии и посети кога е можно тоа. Наставникот е самостоен при изборот на начините и пристапите во реализација на наставната програма.

7.ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Следењена постигањата на учениците

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигнувањата (промените) на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за учење, соработка со другите и сл. (формативно оценување), со цел да се воспостават врските помеѓу учењето, поучувањето и оценувањето. Во програмата се наведуваат начини на следење и оценување на постигањата на учениците во рамките на наставните теми низ активностите на учениците во кои спаѓаат активностите поврзани со водење на потфолио за ученикот со задачи, извештаи од истражувачките активности и сл. Други средства и постапки за следење и оценување : говорни вежби, разговор - дијалог наставник-ученик, работни листови, тестови на знаења.

Следењето на постигнувањата на учениците е составен дел на планирањето на наставата и на учењето

- Оценувањето треба да се базира врз користењето на повеќе различни методи за да се намалуваат слабостите и за да се земаат во предвид различните стилови и предиспозиции за учење на учениците. Проверувајќи го напредокот во постигнувањата на учениците, наставникот може да ги насочува учениците кон поставените цели на наставата.
- Оценувањето треба да биде праведно, да се спроведува непристрасно, како при вреднување на постигнувањата така и при интерпретацијата и користењето на резултатите.
- Оценувањето треба да се врши транспарентно што подразбира дека учениците треба да знаат кои се целите на наставата, кои се очекуваните постигнувања и како тие постигнувања се оценуваат. Тоа значи дека учениците треба да знаат зошто и што треба да научат и како и кога се оценува.
- Учениците и родителите треба континуирано да имаат увид во оценувањето.

Начини на проверување и оценување

- Усни одговори на прашања поставени од наставникот или од учениците;
- Писмени извештаии, евиденции на податоци од истражувањата;
- Практична изведба (вежби, моделирање, изработка на цртежи, скици, други графички материјали, примена на формули и сл.
- Проектна работа (набљудување, предвидување, собирање податоци и објекти, запишување и прикажување на податоци, презентирање);
- Работа во група;

Други средства и постапки за следење и оценување:

- Разговор-дијалог / наставник-ученик;

- Контролни листови, тестови на знаења;
- Домашни работи;
- Чек листи

Постигнувања на учениците во текот на годината се оценуваат со бројчана оценка.

8. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата по наставниот предмет основи на општествени науки се реализира во просторни услови и услови на опременост според општиот норматив за опременоста за реализирање на наставните програми за деветгодишно основно образование.

9.НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставната програма по основи по општествени науки во осмо одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Завршени студии по историја наставна насока со дополнителна дефектолошка дообразба;
- Завршени студии по историја ненаставна насока со педагошко-психолошка и методска дообразба и дополнителна дефектолошка дообразба и
- Дипломиран дефектолог.

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Адаптираната наставната програма по основи на општествените науки за VIII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со мултихендикеп во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта, врз основа на утврдената соодветна наставна програма за деветгодишно основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

Бр. 11-15753/1
01.10.2014 година

Министер

Abdilaqim Ademi

Изготвил: работна група, координатор Ирена Борисовска, советник
Контролирал: Трајче Ѓорѓиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор